

Soňa Hendrychová, Velkomoravská pohřebiště v Rajhradě a Rajhradících

Školitelský posudek diplomové práce

V roce 2006 vyšel katalog dvou raně středověkých pohřebišť na katastru jihomoravských Rajhradu a Rajhradíc. Autor výzkumů i publikace Č. Staňa se již jeho vydání nedožil a tyto důležité výzkumy tedy zůstaly bez vyhodnocení. Tento úkol byl v rámci bakalářské a magisterské práce svěřen S. Hendrychové. V rámci bakalářské práce autorka vyhodnotila menší z nekropolí v Rajhradících; předmětem recenzované práce diplomové pak byla analýza s interpretací pohřebišť v Rajhradě.

Autorka v textu postupuje podle obvyklé, osvědčené struktury prací podobného druhu. Rajhradské pohřebiště náleží k největším velkomoravským pohřebišťům na území Moravy. Autorka pracovala s 558 hroby, které obsahovaly 570 jedinců. Jsou to poněkud nižší hodnoty než udává katalog Č. Stani. Několik hrobů bylo vyřazeno z hodnocení s ohledem na vysokou míru jejich narušení, které by statisticky zkreslovalo sledované parametry (např. podíl vybavených hrobů). Tuto selekci považují za jednoznačně přínosnou.

Autorka mohla vycházet z moderního vyhodnocení antropologického materiálu, které mj. dospělo k pozoruhodné (téměř dvojnásobné) převaze pozůstatků žen nad muži.

V dalších kapitolách autorka postupně analyzuje jednotlivé kategorie pohřebního ritu jako jsou rozměry a úprava hrobových jam, poloha těla zemřelých. Upozorňuje na poměrně vysoké zastoupení tzv. anomálních hrobů. Konstatuje, že v případě opačně orientovaných pohřbů převažují ženy. (str. 30). Podle mne se ovšem nesvědčí o vazbě tohoto způsobu uložení na ženy protože procentuálně vůči celkovému počtu hrobů jsou obě pohlaví v opačné orientaci zastoupena vyrovnaně. Mezi velikostí hrobových jam a bohatstvím výbavy není žádná prokazatelná korelace. Zásadní význam má samozřejmě analýza hrobových výbav. Po prezentaci jednotlivých kategorií hrobové výbavy autorka přistupuje k jejich analýze a datování. Zde prokazuje velmi dobrou znalost problematiky a příslušné literatury. Po výrazném kotrmelci, který velkomoravská chronologie prodělala od počátku 90. let zaujímá zdravou skepsi k možnostem přesného datování nalezených artefaktů. Dospívá k závěru, že nekropole zřejmě fungovala již od 1. pol. 9. stol., teprve ve druhé polovině však dochází k nárůstu intenzity pohřbívání. Chronologicky starší hroby se vyskytují především v severní polovině pohřebiště, v mladší fázi pak byl zřejmě využíván celý areál.

V závěrečných interpretačních pasážích nejprve stručně reflektuje obecné výpovědní možnosti studia pohřebišť pro poznání raně středověké společnosti. Zde prokazuje dobrou znalost současné domácí i zahraniční literatury věnované tématu. Odůvodněně se distancuje od starších mechanistických přístupů k sociální interpretaci nekropolí a zdůrazňuje symbolické aspekty pohřebních zvyků. Při hodnocení „bohatství“ pohřebišť by zřejmě neškodila nějak formalizovaná komparace s dalšími velkomoravskými nekropolemi, základní trendy však autorka přesvědčivě pojmenovala. Důležitou kapitolou je srovnání rajhradského pohřebiště s blízkým rajhradickým, které je instruktivně doplněno o komparační tabulku evidující jednotlivé kategorie. Závěr o obecně vyšším sociálním statusu osob pohřbených v Rajhradících je přesvědčivý. Poslední kapitoly práce jsou věnovány problematice sídelního kontextu obou nekropolí a problému existence velkomoravského centra v areálu Rajhradského kláštera. Snad až příliš obšírná pozornost je věnována mladším dějinám této církevní instituce, které s problematikou pohřebišť nijak nesouvisí. S. Hendrychová se opatrně přiklání k existenci velkomoravského centra v Rajhradě na základě velikosti nekropolí (dohromady téměř 1000 osob). Podle mého názoru však v tomto ohledu zůstal argumentačně nevyužit charakter hrobové výbavy. Autorka mohla statisticky vyjádřit zastoupení různých

kategorií artefaktů na venkovských pohřebištích a nekropolích příslušejících k centrům, čímž by její argumentace získala na větší přesvědčivosti. Domnívám se, že zvláště pohřebiště v Rajhradě by se jednoznačně hlásilo k nekropolím vázaným na centra.

Práci považuji za velmi kvalitní a po jistých úpravách vhodnou k publikaci a navrhuji proto ohodnocení „výborně“.

V Praze 22. 7. 2014

PhDr. Ivo Štefan, PhD.